

12a EDICIÓ DEL PREMI LLETRES DE DONES **DE RELATS CURTS**

1r. PREMI

Títol: **AROMES**

Autora: **TECLA MARTORELL SALVAT**

Premi atorgat en base a la subvenció de l'Institut d'Estudis Ilerdencs

Queda totalment prohibida la reproducció total o parcial d'aquest relat, sense el consentiment del Consell Comarcal de l'Alt Urgell i de l'autora.

 Consorci
d'atenció
a les persones
de l'Alt Urgell

**Consell Comarcal
de l'Alt Urgell**

PLA per a la
IGUALTAT
d'oportunitats

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS
Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Diputació de Lleida

AROMES

Fa anys que els udols de la gran ciutat em varen cridar i m'hi vaig endinsar, però sóc filla de les valls i he crescut entre muntanyes feréstegues i boires captivadores. Descendent de pastors, pagesos, contrabandistes i boletaires m'he convertit en una híbrida sense memòria. Aferrada als asfalts grisos i les llums postisses, ara sóc experta en distàncies llargues i espais estrets. Fa molt temps que no vaig al poble i la mandra és mala companyia quan una visita et ve gran. Retardar les decisions no les torna menys importants ni fàcils. Amb els pares morts i els meus germans escampats, em sento petita i no sé si el retorn m'hi farà sentir més, però hereva de quatre parets com sóc, em permeto vendre un casalot abandonat per desfer-me dels fantasmes. Tot plegat m'ajudarà a obrir nous camins.

Sis mesos han estat suficients per descobrir les rareses de la vida. Una rossa ha ocupat el lloc al meu llit i una joveneta la taula del meu despatx. Abandonada per l'home que havia de ser el braç que em consolaria tota vida i sense la feina que m'havia d'assegurar la vellesa, em sento abatuda. Els diners de la venda em faran un bon coixí. No canviaran el passat que deixaré enrere, però poden capgirar el futur que tinc al davant. Sóc forta, cinquanta-dos anys ben viscuts i els fills a l'estranger poden marcar un nou inici, si més no, m'ho he de creure. Abans de fer el viatge he trucat l'oncle Quimet i la tieta Sumpció per anunciar la meva decisió, però no m'han deixat parlar de res i no m'he vist amb cor de trencar les oracions d'una parella d'avis tan entranyable. En saber que pujava m'han promès un trinxat amb cansalada i tampoc m'he pogut resistir a la invitació. Friso per veure'ls. Des de la mort de la mare no he fet nit al poble, només remenar paperassa i algun bateig o casament m'han obligat a pujar-hi de manera ocasional i ara, empesa pel desig de trencar amb tot, hi torno com gairebé una forastera.

He carregat el cotxe amb la roba justa per passar els quatre dies que penso estar fora de Barcelona. No he pres lectura ni l'ordinador. L'estada serà curta i el viatge ràpid. El trajecte és més còmode que abans, els tombs que voregen el pantà són vials amples. Havent conegut l'Amazones i el Nil, el Segre ja no m'impressiona. Només he fet una aturada discreta per posar benzina, però el sol que aconseguieix traspasar la broma matinera em distreu un instant, em distancia del present i m'acarona els cabells com quan era petita. Un alè d'aire humit em fa redescobrir un

paisatge que creia oblidat. L'entrada al poble ha estat esquerra. Fa quasi dotze anys que no hi vinc i els arbres conserven la majestuositat que els regala la perseverança, són massa vells per sucumbir als canvis que promouen les anyades, però, a la seva manera, el marquen. Alguns insinuen l'arribada de la tardor amb els tons de les seves fulles i els esquelets de les seves branques vives. El paisatge es prepara per desafiar el fred de l'hivern i el pes de les nevades. He aparcat el cotxe a sota mateix de la casa dels oncles, no vull trobar-me antigues amistats ni haver d'explicar la raó de la meva soledat, ni el motiu del meu viatge. He trobat la tieta Sumpció com sempre, molt més vella i baixeta, increïblement aferrada a un bastó, però com sempre, riallera i xerraire. M'ha retret la tardança i el desarrelament dels meus fills amb el poble, i això la mostra igual de tossuda. La meva visita li ha servit d'excusa per a reunir a parents mig desconeguts. La presència de fesomies familiars no m'ha molestat i sense adornar-me'n he parlat com ells i he menjat, com ells, plats farcits de greixos i dolços amb aromes de figues i nous. Parlar de morts i vius m'ha desfet la llengua i he explicat la meva situació de dona abandonada. Sortosament no n'han fet cap drama. Avui en dia, de separacions a contracor, n'hi ha per totes les cases i l'atur no espanta les persones que sempre han sabut treure tot el suc del bestiar i fer parir la terra fèrtil. No he dit res de les meves intencions respecte la casa, no he pogut. Segurament he volgut defugir dels retrets de la tieta, però sé que les ha percebut.

La tieta Sumpció, bessona de la meva mare, forma part d'aquelles dones sàvies que endevinen el rerefons de les paraules, les dreceres de les mirades i els missatges amagats entre les pauses. Ningú podria enganyar les bessones de cal Fardo. Discretes, però aferrades a la vida, plantaven cara a la tempesta, fermaven els rumbos cap a les clarianes i adreçaven les contrarietats que abatien els ànims dels homes rondinaires i les dones cansades. Explicadores de contes, encisaven la canalla amb rondalles ancestrals i no hi havia ramat ni matxo que gosés contradir les seves directrius. Especialistes a carregar llenya, munyir vaques o ensumar ceps, mai deixaven cap feina per acabar, i de nit, sense oblidar les seves obligacions amb els marits, trobaven l'estona per teixir un jersei, apedaçar un llençol de fil o girar el coll d'una camisa vella. La força dels seus esperits no deixava eixugar el nervi de les bessones fins que la terrible malaltia, que envaï el pit de la mare, les va separar per sempre més. Aferrar-se a la vida no va ser motiu suficient per mantenir-la entre nosaltres, i el càncer ens la va prendre com el sospir incontrolat que surt per la gola i s'escapa sense avís. A casa mai hi ha hagut temps per a queixar-se, i ella, fidel a la

tradició, ens va deixar com un colomí ferit de mort, arraulida en el seu dolor i sense cap gemec. Durant tot el dinar, la mare, també ens ha acompanyat. La tieta sempre la fa present, però no en un to carrincló, de tant en tant deix anar un: -ai, si la teva mare aixequés el cap!- i segueix la xerrameca amb l'energia que li fa empenya els dies fins a retrobar-la allà on sigui. Ella és el puntal que reuneix el remat que jo fa temps vaig abandonar. Cap al tard, amb l'estómac ple i carregada de petons, abraçades i magdalenes casolanes que la tieta s'ha entestat a posar-me a dins d'una bossa de plàstic, he decidit marxar cap a casa dels meus pares. Hi he anat a peu. Inconscientment he abandonat l'anonimat que m'havia imposat i acompanyada d'una petita maleta i la meva bossa de mà, he recorregut els tres carrers costeruts que separen una casa de l'altra. És gairebé fosc i pels carrers hi ha poc moviment, però segur que darrere les persianes es camuflen mirades i s'hi amaguen ulls que em reconeixen. De les poques criatures que ensopego, no en conec cap.

La façana segueix igual, una mica deteriorada, però ferma a un costat de la placeta on saltava a corda i desoïa la veu de la mare, trencant el meu joc, amb alguna comanda incòmoda. Anar a buscar aigua, comprar el pa o portar un brou calent a casa d'alguna persona anciana que la neu havia deixat incomunicada, han format part de la meva infantesa com ho han format les rondalles de la mare, la canterella de renecs pausats del pare i les hores grises d'una escola freda i disciplinada. M'ha costat obrir la porta. La clau s'ha introduït lleugera pel forat del pany, però el mecanisme s'ha resistit a girar i les fustes velles agermanades per les humitats i el temps han intentat barrar-me el pas. Finalment, a sacsejades i empentes, he pogut entrar. Les olors m'han disparat el cor i la meva mà ha anat directa a l'interruptor general per a fer la llum a l'interior. No vull aturar-me ni abandonar-me al sentimentalisme. La fredor ha pres la casa, estic cansada, i demà, quan arribi el taxador de finques de Lleida, he d'estar en condicions de fer bons tractes. No és fàcil posar preu a una casa tan gran. Segurament hi ha algun moble interessant i m'hi hauré de fixar. No crec que me'n quedi cap. Demà, amb la primera claror, valoraré les andròmines que fa anys romanen tancades entre aquestes parets i faré números.

La vetlla és matinera i sense esperar els primers rajos de llum m'ha vingut a veure. Arraulida al meu llit de soltera no puc espantar les olors que em persegueixen, i mandrosa, he baixat a la cuina. He obert la finestreta que dóna a la plaça, la quietud m'impresiona i la minsa claror de la matinada que traspassa els vidres bruts em fan present la mare, ella mai descuidava els vidres, ni el tel de les boires ni el baf de

l'escalfor interior sucumbien a la seva dèria per deixar entrar els raigs de vida que il·luminen qualsevol racó de la casa, i com si un llamp m'hagués travessat de dalt a baix, he corregut escales amunt fins a arribar al cap de casa. He resseguit els feixos de llum que es filtren entre les fulles dels porticons vells farcits amb diminutes partícules de pols que dansen inquiets al ritme de les meves rialles infantils, de les dels meus germans petits, de les cançonetes de la mare endreçant les confitures i entre els gemecs del pare penjant el blat de moro. Amb les finestres obertes he descobert els ganxos immòbils penjants de les bigues de fusta. Les flaires de les herbes remeieres s'han quedat fixades a les parets. Altra vegada les olors, clavades al cervell com un miler d'agulles de cosir, em persegueixen i em fan por, una por amiga que em retreu un sentiment de traïdoria que no havia tingut mai. El cap de casa sempre m'ha fet una mica de respecte, a vegades por. Els mobles vells i atrotinats, amuntegats en el racó més apartat de les escales em dibuixaven formes tètriques, i les mirades que sortien dels quadres amb els cristos, sants i verges que durant generacions havien decorat capçals de llits d'oncles i padrins, o acomboiat malalts i parteres, em perseguien les nits d'insomni agreujades pels trons furibunds que les muntanyes amplien a manera d'altaveu natural. Al cap de casa s'hi ajuntaven totes les emocions. Aquí han conviscut les alegries de la matança, la tristor de les andròmines i els canvis que marca cada temporada. No calien calendaris, els colors dels prestatges, la textura de les aromes i els canvis de llum indicaven l'arribada d'una nova estació, seguint sempre la mateixa seqüència. Quanta vida i quanta mort hi ha amagada entre aquestes parets! Uns cops a la porta m'han tornat al present i baixo de pressa.

-Déu vos guard! Què hi ha algú?- he sentit mentre baixava. L'Angeleta de la plaça s'ha estranyat. En descobrir els porticons oberts, ha tret el nas. Només veure'm, ha exclamat: -Ai, Senyor! Que sou aquí?- En una pregunta retòrica.

-I és clar que sóc aquí. Que no em veus?- he callat, mentre responia la salutació amb amabilitat i agraïment pel seu interès. També he aprofitat per a saludar la Marieta de cal Sastre que amb l'excusa de buidar, a la plaça, l'aigua d'haver fregat, també s'ha afegit a la conversa, i després de quatre explicacions vagues i un:

-sembla que avui farà bo- he tornat a tancar-me dintre. El perfum del celler m'embolcalla.

El taxador ha arribat puntual, a les deu, tal com havíem quedat. Amb una encaixada de mans i pocs comentaris sobre el paisatge de primers de tardor

trenquem el gel i anem per feina. M'he avançat a l'home encorbatat que em segueix sense qüestionar l'itinerari. Durant el recorregut, he obert portes i finestres, he apujat persianes i he anat mostrant els mobles que s'amagaven sota llençols blancs i mantes velles amb aspecte d'haver aixoplugat a parelles festejadores, i escalfat fugitiu dels bombardejos de la guerra i de les persecucions dels civils. No he fet cas de la pols acumulada ni de les discretes teranyines que pengen de les bigues més altes.

-Fa anys que la casa està tancada- he comentat com si m'excusés per la imatge d'abandonament.

-No pateixi, no. Jo, ja hi estic acostumat... faci, faci...!- ha contestat en un to de professional comprensiu.

L'home mostra interès per tot el que veu, especialment quan la claror que entra per les finestres ha presentat la bellesa de les muntanyes fermes clapejades de diferents verds, grisos i marrons. Pel que puc apreciar es tracta d'un personatge acostumat a tractar amb gent, excessivament cordial, però especialment ignorant. Aquest home ho pregunta tot, no sap el nom de res ni per a què serveix res. Em sorprèn la seva ignorància. Potser tractar-se d'un barceloní fincat a Lleida li dóna llicència per desconèixer el sentit d'estris quotidians d'un món rural que per a mi el tenen tot. No deix passar cap detall per alt, ho remira tot i ho toca amb una discreció que el fa més foraster.

-Aquesta calaixera és maca i està ben conservada- he dit jo quan l'he destapada amb intenció de treure'n un bon preu.

-Sí..., ben conservada sí, però... molt abundant entre les cases d'antiguitats- s'ha atrevit a dir.

-La calaixera no està en venda, només he fet un comentari- he respost per una mena d'instint protector sobrevingut. Amb les seves paraules m'ha fet saber que es tracta d'un moble vulgar, sense valor. Com s'atreveix a dir això de la calaixera de la mare!, la seva calaixera, la calaixera de l'àvia, la peça més important de la casa per aquelles dones. Estic segura que els calaixos llargs i fondos encara conserven les aromes de les bones herbes que endolcien el baf de les nits i espantaven les arnes. Aquell moble formava part dels meus misteris. Tothom sabíem que era inviolable, i la canalla de la nostra família estàvem alertats, molt alertats sobre la importància d'aquest moble per a cal Fardo. La calaixera de la mare no es tocava... ni el bagul de l'àvia, ni la rajola ballarina de sota l'escala. Decididament, me l'emportaré, encara que

l'hagi de tenir embalada al garatge de Barcelona. Que sabrà ell del valor de la nostra calaixera!

Des del comentari, la conversa s'ha tibada, ell ho ha notat i procurem encetar un diàleg cordial que faciliti un bon negoci per les dues parts. Hem seguit escales amunt fins a arribar al cap de casa i només posar-hi els peus, les olors s'han tornat a fer presents, s'han embolicat en un recull de records desordenats del meu passat que segurament dec emmagatzemar en algun racó de la memòria, que reconec no poder controlar.

-Ostres! D'aquest espai se'n pot treure molt de partit. En pot sortir un bon estudi. Si es retoquen les escales, fins i tot en pot sortir un apartament independent de la resta d'habitatge. Per suposat s'hauran d'engrandir els finestrals, així li donarem més llum i li traurem l'olor de resclosit- ha dit amb cara d'interiorista afeccionat. I mentre parlava he sentit el sorollet de la corriola del balconet apujant sacs i les veus dels homes traginant-los. Aquest individu no sap que els caps de casa dels casalots vells no fan olor de resclosit sinó de passat.

Les vistes que ofereix aquesta alçada de la casa han sorprès encara més el visitant. S'hi albiren totes les taulades i les muntanyes aparenten més veïnatge. No intimiden ni empetteixen, guien els ulls per a descobrir els colors que porta cada instant, descriuen l'esforç gravat a cada hortet i mostren la solitud de les bordes escampades, perquè al nostre cap de casa, les boires només s'hi queden el temps just que avança la tempesta. Al menjador de casa, el foraster i jo hem acordat el dia i l'hora del següent encontre, i per si ens avenim en el preu, hem comentat la documentació necessària per a la venda. Sé que en trauré una bona quantitat, l'edifici s'ho val i els ulls de l'home demostren interès. Segurament no és bon jugador de pòquer. Una encaixada de mans ha posat punt final a la cita i un tomb de clau m'ha tornat a deixar sola dintre del casalot fred que discretament ha anat prenent una temperatura acollidora. El solet dóna protagonisme a la màquina de cosir de la mare, revifa les puntes esgrogueïdes de les lleixes de la cuina i el rastre del fum clavat a la xemeneia blanca. El cap de casa em torna a cridar i a poc a poc enfila les escales. Mentre pujo els esglaons absorbeixo tots els sorolls que desvetlla el silenci i refaig els records desendreçats com si desfés un cabdell de llana. A cada pam una imatge, una seqüència, un retall... fins que centro la mirada en l'objecte més custodiat de la casa, i ara, mal posat entre mobles vells apunta polsós, insignificant, inofensiu... L'escopeta del pare sembla morta.

La vida del pare girava al voltant de la cacera. Si sabés que els seus néts són vegetarians, no ho entendria pas... Nosaltres teníem els animals repartits en dues categories: els domèstics que formaven part de l'ambient casolà i els salvatges restringits al món dels adults, però el pare ens els apropava tant com podia. A final de setembre ens prenia muntanya amunt i amagats i muts observàvem, només observàvem. Amb ell vam descobrir el bram del cérvol exhibint-se entre les femelles, l'espetec de les cornamentes enfrontades, els salts àgils de les cabres, la destresa del porc senglar espantat i el ball discret dels cabirols. Ajaguts a terra giràvem les pupil·les resseguint el vol dels voltors i d'algun trencalòs solitari que només el pare sabia distingir. El pare sabia on era tot, almenys a mi m'ho semblava. Mai li vaig conèixer por ni droperia. Era expert entre la vilorda i apartava els escurçons amb el seu bastó sense ferir-los. Gairebé ensumava les tòfones tan bé com els gossos que ensinistrava. Les tòfones han aportat un bon sobresou a casa nostra, durant el camí a Perles fèiem càbales dels beneficis que en trauríem a Andorra, i un cop venudes, la mare amagava els diners perquè havien de ser els encarregats de complir el seu somni. La transparència dels vidres no era l'única fixació de la mare, els nostres estudis també ho eren i no va parar fins a veure'ns a tots tres llicenciats. L'escopeta del pare m'ha entristit, si fos viu, la tindria polida.

La cambra dels avis està igual. La lluna de l'armari manté la mateixa estampa a l'hora de reflectir les imatges senzilles d'una habitació senzilla. Aquestes cases velles que han vist traspasar el llindar de la mort a aquells que abans han vist irrompre a la vida, emmagatzemen els esperits encarregats de mantenir el tronc que lliga els membres d'una mateixa nissaga. Semblen insinuar que les cases dels avantpassats han de pertànyer als hereus i que els presents només en som uns simples transmissors, els responsables de mantenir la cadena que uneix el remot amb l'avenir. Des del cap de casa distingeixo cada hortet i cada borda que es deixa veure, i a cadascuna li he sabut posar el renom que els fa únics. Conec la història i l'esforç dels qui les van aixecar, encerto la durada de les boires, el nom dels arbres i els rastres de les carboneres. Tot plegat dóna missatges que no vull sentir perquè no els he vingut a buscar, però l'olor de l'herba fresca i la terra humida m'acarona com una gassa fina.

A la botiga m'han reconegut. Mig poble parla dels porticons oberts de cal Fardo, i he d'admetre que el protagonisme no m'ha incomodat. Sóc menys de ciutat del que pensava. Barcelona m'ha acollit i modelat, però aquí sento que pertanyo a un lloc perquè em reconeix. Sense voler estic descobrint que les escriptures no

converteixen les persones en les propietàries dels llocs, són ells qui ens posseeixen per una mena de dret ancestral que no sé descriure, ens sotmeten a la seva voluntat i a la seva màgia, s'entossudeixen a fixar-nos a la terra com l'arbre que abat la riuada i torna a adreçar-se quan s'imposa la bonança. Em pregunto si estic actuant bé. Què hi farà a casa nostra, una família aliena a la nostra història? El cap em balla. Estic patint un atac de melancolia i no m'ho puc permetre. Jo no sóc ni seré l'única persona que ven una casa perquè ja no li fa servei. Després d'una bona migdiada ho veuré tot d'una altra manera.

Percebo l'olor de la llenya encesa i sento les campanes de l'església de Santa Maria tocant a morts, m'aixeco esfereïda, i des de la finestra contemplo la comitiva que acompanya un fèretre que m'és conegut, proper, familiar. No puc veure qui és i salto des de l'altura al buit. Planejo com un voltor sobre la llarga cua endolada que recita una oració que no entenc. Si em distancio, el corrent de l'aire em retorna, i si em deixo caure per terra, em converteixo en una serp fregadissa que es barreja entre els peus cansats de les ombres negres que segueixen el taüt. Sóc una serp llarga i lleugera, com aquelles que m'espantaven quan era petita. L'ofec m'oprimeix el pit i la suor em fa fondre com la neu que ens visitava puntual i es fonia quan la temperatura permetia pensar en la roba que la canalla estrenaríem.

Un cop de porta m'ha despertat. Afortunadament la tieta Sumpció m'ha tret del malson i torno a la realitat amb una mena d'angúnia que he intentat dissimular.

-Ai! Què estaves dormint? Quin greu... deus estar cansada. Mira que sóc ruca de venir a aquestes hores. Els joves feu migdiada i els vells no hi pensem mai.- ha dit com una matraca.

-No pateixi tieta. Què li convé alguna cosa?- He respost amb veu de poc convenciment. Ella, com sempre, ha seguit el seu discurs, sense escoltar res del que li deia.

-T'he portat llençols nets, ahir amb l'emoció no hi vaig pensar, també et porto una mica de sopar. Per dos dies que estaràs al poble no et posaràs a cuinar! Com que no vols venir a casa... Mira demà podríem anar al cementiri a portar flors als teus pares. Una vegada que vens s'ha d'aprofitar. Pels nínxols no cal que pateixis, jo ja els mantinc nets i guarnits. L'any passat vaig haver de canviar el vidre del nínxol dels teus avis, una ventada va fer caure una branca i el va trencar. Maleït temps!- seguia enraonant.

-A veure, a veure tieta, no faci càbales, que jo no tinc ganes d'anar al cementiri...- l'he tallat sense cap èxit.

-Sí dona, sí, i després farem un passeig per la vora del riu, potser encara hi queda alguna figa i en faré confitura. La Mariana és morta i no ens pot dir res. Bona una, ella, si li agafaves les figues! Te'n recordes de la Mariana? Una vegada et va portar a casa amb un trau a la cama, encara deus tenir el senyal. La seva filla anava amb tu a l'escola quan teníeu aquella mestra coixa que s'entenia amb el guàrdia civil, sí dona, sí que te n'has de recordar! No sé què se n'ha fet d'aquella nena, va marxar a Barcelona, diuen que es va casar amb un enginyer que anava a esquiar a Andorra i va marxar a l'estranger. Vés aquesta casa! Un dia s'ensorrarà, com si no tingués amos, com si no hagués passat ningú per aquestes parets. Com si hagués aparegut com un bolet. Tanta vida que va tenir aquesta casa! Si la Mariana aixequés el cap! Ai, senyor! Ah! I no marxis sense prendre licor de groselles, en vaig fer un munt i no ens el veurem que a ton oncle no li convé...- ha seguit bombardejant.

-Miri tieta, no segueixi que tinc molta feina, demà ja en parlarem- he acabat la conversa i l'he acompanyat a la sortida. La meva actitud no ha sigut gens correcte, ni li he donat les gràcies pels llençols i el sopar, però m'entabana i ara no tinc el cap per passejos i cementiris, el malson m'ha deixat mig estabornida. La tieta em fa venir mala consciència. D'on surt ara amb la Mariana? I és clar que la recordo amb els bigudins i la xarxa al cap, i la seva filla, i la mestra i el civil. Tots, els recordo tots.

De menys de cent cinquanta mil euros no baixo. A veure quina quantitat oferirà. En demanaré cent vuitanta, potser arribarà a cent seixanta i tancarem el tracte... Ostres la Mariana! No ho sabia que fos morta, però el senyal del trau a la cama encara el tinc. El seu marit també era caçador i rondinaire com el pare, sempre es queixava. Quan les boires confonien les hores o la neu agafava l'alçada que confinava les ànimes vora el foc, maleïa tots els sants. No he conegut ningú que sabés maleir els sants amb tanta contundència com ell... Vendré els mobles, però la calaixera de la mare no, ni l'escopeta del pare, ni el bagul de l'àvia. Tampoc vendré el capçal del llit de l'habitació gran, ni l'armari, amb un canvi de lluna i una bona envernissada el deixaré nou... Qui era el mort del taüt del meu malson? Tindrà algun significat que intento defugir? Estaré enterrant quelcom vinclat a la memòria del meu poble? Potser les darreres contrarietats m'han envalentit en un sentit equivocat. El que fa dies entenia com un pas endavant, ara ho percebo com una temeritat de la que puc

penedir-me. Serà millor que no em precipiti. La tieta m'ha fet enterbolir les idees que tenia clares.

Porto tres dies aquí i a cada segon aplego una sensació que em renova encara que sigui remenant el passat. Als oncles els farà gràcia saber que em quedaré uns dies més. No porto pressa. Pensava que els records em farien petita, però a cada passa em sento més gran, tan gran que encabeixo el regust de la tradició, la immensitat de l'entorn i les peculiaritats de la gent. Estaré privant els meus fills de la seva història? Quins infants tornaran a jugar per aquests racons? Quins nous amants desfaran els llençols frescos de les cambres? I... qui omplirà el cap de casa d'olors i fantasmes? Desfer-me de cal Fardo es fa feixuc, intueixo que estic fent escandall de la meva essència per a llençar-la al vuit, com qui llença les restes podrides d'un desconegut a l'ossera comuna i no vull pagar aquest preu. Demà trucaré a Lleida i diré que, de moment, m'ho he repensat. No puc vendre la casa perquè és tossuda i no em deixa fer-ho. Aquí trobo serenor i ganes de somiar. Fa temps que no somio i ara ho puc fer. Qui sap? Potser els somnis em permetran les bogeries que m'ha negat una vida acomodada i m'encaminaran en la direcció adequada. Amb una petita inversió puc refer el que el temps ha malmès i mantenir l'essència, fins i tot puc convertir cal Fardo en un negoci, en el meu negoci. A cada pensament em sento més decidida. Les aromes em guien. Les serps, ja no em fan por, em sento una d'elles reconvertida en la dona que amaguen les llegendes del terme, llegendes que he d'explicar als meus néts i si algun dia, ells, o els fills dels seus fills decideixen vendre cal Fardo, tornaré en forma de voltor nadiu. Sobrevolaré el cap de casa en cercles minuciosament calculats, per acabar ajocant al costat dels meus. El meu cos, recobert de plomatge, transpirarà tots els aromes de les valls i descansarà esplendorós, calmat... com les aigües manses dels silenciosos llacs.

Pseudònim: Mariona Solà